

บทที่ ๔

การประยุกต์ใช้ข้อวัตร ๑๔ ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

ในบทที่ ๔ นี้ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์การใช้ข้อวัตร ๑๔ ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน โดยมีประเด็นศึกษา คือ ๑) การประยุกต์การใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการบริโภคปัจจัย ๔ ตามหลักพระพุทธศาสนา ๒) การประยุกต์ใช้ข้อวัตร ๑๔ เพื่อเสริมสร้างมารยาททางสังคมและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีงาม ๓) การประยุกต์ใช้ข้อวัตร ๑๔ เพื่อสร้างเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ๔) การประยุกต์ใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการสร้างความเป็นศาสนทายาทที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนา ๕) การประยุกต์ใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการดูแลและรักษาความสะอาดวัดและสถานที่ต่างๆ ในวัด และ ๖) สรุปการประยุกต์ใช้ข้อวัตร ๑๔ ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละประเด็นมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

๔.๑ การประยุกต์การใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการบริโภคปัจจัย ๔ ตามหลักพระพุทธศาสนา

๔.๑.๑ การประยุกต์การใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการใช้เสนาสนะ

คำว่า เสนาสนะ คือ โคนไม้ ถ้ำ ป่าไม้ ตลอดจนกุฏิ ศาลา ธรรมสภา เป็นต้น เสนาสนะถือเป็นหนึ่งในปัจจัย ๔ อย่างของพระภิกษุสงฆ์ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพและการปฏิบัติธรรม เพราะเป็นที่อยู่อาศัยในยามพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอย่างอื่นในชีวิตของตน^๑ โดยเสนาสนะสำหรับอยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์นั้นควรเป็นไปตามธรรมชาติต้องเรียบง่ายปราศจากสิ่งรบกวนและปลิโพธเครื่องกังวลทั้งหลายโดยมีลักษณะเช่นอยู่ไกลเกินไปหรืออยู่ใกล้หมู่บ้านเกินไป เป็นต้น จึงจะเหมาะสมแก่พระภิกษุสงฆ์ใช้สอยเพื่อบำเพ็ญสมณธรรมในพระพุทธศาสนาจนถึงที่สุดทุกข้อโดยชอบ พระภิกษุสงฆ์จำเป็นต้องใช้เสนาสนะให้สอดคล้องกับระบบพระธรรมวินัยให้มากที่สุด

สำหรับการใช้ข้อวัตร ๑๔ ในการดำเนินชีวิตปัจจุบันของพระสงฆ์มี ๓ อย่างคือ อารัณญิกวัตร เสนาสนวัตร และวัฏฏิกวัตร ในประเด็นนี้ ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ พระครูวิสิฐพัฒนภรณ์ ดร.^๒และนายแสนพล บุญสมยา^๓ นางประยูร เกิดสุข^๔โดยได้แสดงมุมมองว่า พระภิกษุสงฆ์นั้นควรมีความยินดีในที่อยู่ของตนไม่ว่าจะเลวหรือประณีตที่มีขนาดเล็กไม่หรูหรา ไม่สวยงามเหมือนชาวบ้านมีความพอใจยินดีในเสนาสนะของตนตามฐานะและพรochaที่ท่านจัดให้เป็นที่ดีตามธรรมชาติจะกล่าวว่าท่านที่อยู่ป่าจะมีความตื่นกลัวมากเรื่องง่วงนอนคงจะไม่มีจะมีแต่การเจริญภาวนาเพิ่มความเพียร เพราะว่าป่านั้นเป็นที่อยู่ของสัตว์น้อยใหญ่ป่าจึงให้คุณกับมนุษย์โดยตรงและโดยอ้อม เช่น สามารถเก็บพืชผักตามธรรมชาติมาเป็นทั้งอาหารและสมุนไพร นอกจากนี้นายแสนพล บุญสมยา ยังได้แสดงความเห็น

^๑ สนิท ศรีสำแดง, พระพุทธศาสนา : กระบวนทัศน์ใหม่, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓.

^๒ สัมภาษณ์ พระครูวิสิฐพัฒนภรณ์ ดร.เจ้าอาวาสวัดกลาง เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี (มหานิกาย) ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^๓ สัมภาษณ์ นายแสนพล บุญสมยา, นิเทศชำนาญการสำนักพุทธศาสนา, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^๔ นางประยูร เกิดสุข ประชาชนทั่วไป ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๐

เพิ่มเติมว่าป่าเป็นแหล่งต้นแม่น้ำมีน้ำตกตามธรรมชาติที่สวยงามเป็นที่ป้องกันการกัดเซาะ หน้าดิน และยังเป็นท้องเที่ยวระบบเชิงนิเวศเป็นการใช้เวลาว่างของมนุษย์เพื่อแสวงหาความสุขและความเพลิดเพลิน จากแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือนเป็นการช่วยผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าและความเครียด ทำให้สุขภาพทางกายและจิตใจสดชื่นดีขึ้น พระสงฆ์ผู้อยู่ป่าเป็นวัตรทุกวันนี้ต่างมีความเจริญด้านวัตถุมิอันวยความสะดวกต่อพระภิกษุสงฆ์มากกว่า ทำให้พระภิกษุสงฆ์ไม่ต้องลำบากเหมือนแต่ก่อนและทำให้มีเวลามากขึ้นในศึกษาและปฏิบัติธรรมเป็นอย่างดี

จากความเห็นของพระมหาสมหมาย ธมฺมสิริ และนายแสนพล บุญสมยาข้างต้น ผู้ศึกษามองว่าการใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการใช้เสนาสนะตามหลักพระพุทธศาสนานั้นทำให้เกิดประโยชน์หรือคุณค่าด้านการประพฤติตามพระวินัยเป็นคุณค่าที่พระภิกษุสงฆ์ได้ประพฤติตามสิกขาบทที่เกี่ยวกับเสนาสนะตามหลักพระวินัย โดยให้ความสำคัญไม่ล่งละเมิดสิกขาบททั้งหลายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติภายในเสนาสนะทุกชนิด ทั้งระเบียบ กติกาของสงฆ์ใดๆ ที่เป็นพุทธอาณัติหรืออนุบัญญัติที่มีในภายหลังก็ตาม ต่างก็มีจุดหมายสำรวมระมัดระวังภัยอันตรายอันจะเกิดขึ้นแก่พระภิกษุสงฆ์และแก่หมู่คณะ ซึ่งเกิดจากความรู้อำนาจการบังคับตาม โดยขาดสติหลงลืมก็ตาม แม้แต่การจะสร้างกุฏิของตนจะต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะสงฆ์โดยคณะสงฆ์จะแสดงที่สร้างเสียก่อน จะทำโดยพลการหาได้ไม่ ตลอดจนเรื่องของการซ่อมแซมหรือปฏิสังขรณ์ต้องปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด ทำให้เกิดความสบายใจ ไม่เกิดปัญหาติดตามมาในด้านตรงกันข้าม หากปฏิบัติไม่ถูกต้องตามพระวินัยหรือขัดข้องกับพระวินัยก็ย่อมมีความผิด

๔.๑.๒ การประยุกต์การใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการบริโภคอาหาร

คำว่า อาหาร หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่มนุษย์รับเข้าสู่ร่างกาย แล้วเกิดประโยชน์ต่อร่างกาย ซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ และทำให้กระบวนการต่างๆ อาหารถือได้ว่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานและมีความสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ คนเราถ้าขาดอาหารจะทำให้ร่างกายซูบผอมทำร่างกายขาดสารอาหารจะทำให้ร่างกายหยุดการเจริญเติบโตและก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ก็ตามมา การบริโภคอาหารอาหารนั้นอาจจะส่งผลให้เป็นคุณและโทษแก่ชีวิตได้เหมือนกัน^๕ พระพุทธเจ้าทรงให้พิจารณาการบริโภคอาหารโดยอาศัยหลักพิจารณาเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของคุณค่าของอาหารให้ถ่องแท่ง่อนที่จะบริโภค สำหรับพระภิกษุสงฆ์ก่อนจะฉันหรือบริโภคอาหารจะต้องรู้จักพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของการบริโภคอาหาร^๖ ไม่ใช่บริโภคเพราะเห็นแก่เอร็ดอร่อย ไม่ใช่เพื่อจะหาความสนุกสนานมัวเมา แต่เพื่อจะได้เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงทำให้ร่างกายมีสุขภาพดี เป็นผาสุก เมื่อเรามีร่างกายดี อยู่ผาสุกแล้วก็จะสามารถทำกิจกรรมที่พึงตามทำหน้าที่การงานของตนได้ด้วยดี สมดังพระพุทธพจน์ชื่อว่า

เราพิจารณาโดยแยบคายแล้วจึงบริโภคอาหาร มิใช่เป็นการบริโภคเพื่อเล่นเพื่อมัวเมาเพื่อประดับตกแต่งแต่บริโภคเพื่อให้ร่างกายนี้ดำรงอยู่ได้เพื่อระวังความลำบาก

^๕ พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตฺโต), **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีม, ๒๕๓๑), หน้า ๒๕.

^๖ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช, (เจริญ สุวฑฺฒโน), **หัวใจพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐-๒๑.

เพื่ออนุเคราะห์แก่ความดีด้วยความหวังว่า เราจักบำบัดทุกข์เกาป้องกันทุกข์ ใหม่ให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ ด้วยการบริโภคนี้ความไม่มีโทษและความเป็นอยู่อย่างผาสุกจักเกิดขึ้น^๗

จากพระพุทธพจน์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เป้าหมายที่แท้จริงของการบริโภคอาหารก็ เพื่อให้ร่างกายนี้ดำรงอยู่ได้ และเพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดขึ้นในตนรวมทั้งผู้อื่นด้วย พระพุทธเจ้าจึงสอนวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องในการบริโภคว่า การบริโภคอาหารก็เพื่อยังชีวิตให้ดำรงอยู่ต่อไปและเพื่อระงับความหิวแล้วอาศัยกำลังกายอันเกิดจากการบริโภค การประพฤติพรหมจรรย์ได้โดยบริสุทธิ์และบริบูรณ์ และเพื่อความหลุดพ้นของตนเองในขณะเดียวกันก็สามารถทำประโยชน์ให้เกิดแก่สังคม นอกจากนี้แล้วการแสวงหาหรือการออกรับบิณฑบาตเป็นวัตรของพระสงฆ์ซึ่งเป็นการเลี้ยงชีวิตที่ชอบหรือเป็นการประกอบอาชีพที่สุจริตและเป็นสิ่งที่ถูกต้องของพระสงฆ์คือไม่เป็นการเบียดเบียนคนอื่นมากจนเกินไป

การใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการบริโภคอาหารนี้ ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์เจ้าอธิการวิวัฒน์ วิสุโท (ดอนโค)^๘ นายสมควร บุญล้อม^๙ และนางสุภาภรณ์ เทศราช^{๑๐}ต่างได้แสดงความเห็นว่า การบริโภคอาหารตามหลักพระพุทธศาสนาถือเป็นเรื่องสำคัญ คนเราจะอยู่ได้ต้องอาศัยอาหารแต่ว่าการกินก็ต้องรู้จักประมาณในการบริโภค และต้องคำนึงถึงคุณค่าความเป็นจริง การพิจารณาก่อนบริโภคอาหารก็ให้พระภิกษุสงฆ์ได้ดูคิดว่าบริโภคเพื่ออะไร วิธีการนี้เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้ากำหนดให้พิจารณาก่อนฉันทุกครั้งซึ่งเป็นการบริโภคให้ได้คุณค่าที่แท้จริงไม่ใช่คุณค่าเทียม พระภิกษุสงฆ์จะต้องพัฒนาพฤติกรรมในการกิน ใช้ เสพ บริโภค ให้เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากปัญญาที่รู้เข้าใจและปฏิบัติให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการบริโภคด้วยปัญญาที่ทำให้การบริโภคหรือกินพอดีที่เรียกว่า โภขเนมัตตัญญูตา ตลอดจนการใช้สอยสิ่งต่างๆ อย่างประหยัดซึ่งทำให้ได้ประโยชน์มากที่สุด

สำหรับความเห็นของเจ้าอธิการวิวัฒน์ วิสุโท พระปลัดสุรพงศ์ ฐิตญาโณ และนางสุภาภรณ์ เทศราชข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่าการบริโภคอาหารตามหลักของวัตร ๑๔ ทำให้พระภิกษุสงฆ์สามารถดำรงชีพตามความสามารถอย่างเหมาะสม ไม่ประมาทหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ เป็นอยู่อย่างมีสติและสัมปชัญญะ โดยสามารถพิจารณาแยกแยะถึงคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมจากการบริโภคอาหารไม่ทำให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมาฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยและไม่มีความเสื่อมเสียในด้านของคุณภาพชีวิต ตลอดจนไม่มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดความมั่นใจว่าตนเองมีคุณค่าและมีความเพียงพอในการดำเนินชีวิตในสังคม การบริโภคอาหารตามวัตร ๑๔ เป็นการดำรงชีวิตโดยทางชอบธรรมกล่าวคือเป็นการดำรงชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะด้วย

^๗ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๓/๒๒.

^๘ สัมภาษณ์ เจ้าอธิการวิวัฒน์ วิสุโท (ดอนโค), เจ้าคณะตำบลขามใหญ่ เขต ๒ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๐.

^๙ สัมภาษณ์ พระปลัดสุรพงศ์ ฐิตญาโณ รองเจ้าอาวาสวัดป่าแสงธรรม บ้านหนองมะนาว ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๐ .

^{๑๐} สัมภาษณ์ นางสุภาภรณ์ เทศราช, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ ,๑๖ มกราคม ๒๕๖๐.

๔.๑.๓ การประยุกต์การใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการใช้ยารักษาโรค

การใช้ยารักษาโรคในพระพุทธศาสนาเพียงเพื่อระงับอาพาธหรือโรคต่างๆ อันเป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์เวทนา พระภิกษุสงฆ์จะใช้ยารักษาโรคหรือบริโภคยาจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบจนมั่นใจว่าเมื่อบริโภคแล้ว ทุกขเวทนาในตนจะถูกระงับอย่างแท้จริง อนึ่งในเรื่องของการบริโภคคิลานเภสัชนี้มีสิ่งที่จะต้องระมัดระวังอย่างยิ่งโดยเฉพาะในสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีการใช้ยาที่เป็นโทษแก่ร่างกายกันอย่างกว้างขวางเพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี^{๑๑} การใช้ยารักษาโรคในพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าได้แสดงถึงประเภทของคนไข้ ดังข้อความว่า

ประเภทที่ ๑ คนไข้บางคนจะได้ยา อาหาร คนพยาบาลเป็นที่สบายหรือไม่ก็ตาม ไม่อาจหายจากการอาพาธได้

ประเภทที่ ๒ คนไข้บางคนจะได้ยา อาหาร คนพยาบาลอันเป็นที่สบายหรือไม่ก็ตาม ก็หายจากโรคได้

ประเภทที่ ๓ คนไข้บางคนจะได้ยา อาหาร คนพยาบาลอันเป็นที่สบายเท่านั้นจึงจะหายจากโรคได้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอาศัยคนประเภทหลังเป็นหลักจึงทรงประทานพุทธานุญาตยา คนพยาบาล อาหาร เป็นพิเศษสำหรับคนป่วย ทำให้มีส่วนช่วยคนไข้ ๒ ประเภทแรกด้วย เหตุนี้จึงทรงสอนให้ภิกษุพิจารณาถึงวัตถุประสงค์หรือประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้ยาเพียงเพื่อบำบัดเวทนา มีอาพาธต่างๆ เป็นมูลอันเกิดขึ้นแล้วเพื่อเป็นผู้หาความลำบากมิได้เป็นอย่างยิ่ง การใช้ยาเพียงเพื่อบรรเทาความเจ็บป่วยโดยต้องรู้จักเลือกใช้ยาให้ถูกกับโรคจึงจะหายจากการเจ็บป่วยได้

ในประเด็นการใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการใช้ยารักษาโรคผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์พระสมาน ถาวโร^{๑๒} และนายธนู ประชุมรักษ์^{๑๓} นายสมคิด ถิ่นขาม^{๑๔} ต่างได้แสดงความเห็นว่า การใช้ยารักษาโรคตามหลักพระพุทธศาสนานั้นเป็นการใช้ยาเพียงเพื่อบรรเทาเวทนาและความเจ็บปวด สิ่งนี้เป็นคุณค่าที่แท้จริงตามหลักการบริโภคตามหลักของพระพุทธศาสนานอกจากนี้พระสมาน ถาวโรแสดงความเห็นเพิ่มเติมการบริโภคยาในปัจจุบันนั้นไม่ได้บริโภคยาเพียงเพื่อรักษาโรคเท่านั้น แต่บริโภคยาตามกระแสนิยมหรือตามแฟชั่นในสมัยใหม่บริโภคยาเพื่อเสริมความสวยงาม เพื่อให้ร่างกายสมบูรณ์ บางครั้งเมื่อพิจารณาก็เกิดความจำเป็น แต่การบริโภคเช่นนี้ก็สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภคเป็นอย่างดี จะสังเกตได้ว่าการบริโภคยาในลักษณะแบบนี้มิได้บริโภคยาเพียงเพราะรักษาโรคแต่เพียงอย่างเดียวแต่ยังบริโภคยาเพื่อความสวยงาม เพื่อทำให้เกิดคุณค่าทางสังคมอีกด้วยโดยมิได้คำนึงถึงโทษของยาชนิดต่างๆ

^{๑๑} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๓๐.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระสมาน ถาวโร (ทาดาวุธ) ประธานที่พักสงฆ์วัดน้อย ตำบลขามใหญ่ อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๓} นายธนู ประชุมรักษ์, ผู้อำนวยการส่งเสริมศาสนา ศิลป และวัฒนธรรม จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๔} นายสมคิด ถิ่นขาม ประชาชนทั่วไป ตำบลขามใหญ่ อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๑๒ มกราคม ๒๕๖๐

จากความเห็นของพระสมาน ถาวโร นายธนู ประชุมรักษ์และนายสมคิด ถิ่นขามข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า สังคมไทยในปัจจุบันมีการใช้ยารักษาโรคนี้มีหลายประเภทด้วยกันมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ปัจจุบันมียาที่แปลกใหม่ เช่น ยารักษาความอ้วน ยารักษาทำให้หุ่นดี และยารับประทานแล้วทำให้ผิวขาว นี่เป็นแฟชั่นใหม่ทำให้มีความนิยมบริโภคเพียงเพื่อคุณค่าเทียมคือบริโภคเพียงเพื่อเสริมความสวยงาม แต่การบริโภคนยาในพระพุทธศาสนาต้องบริโภคยาตรงตามวัตถุประสงค์คือการบริโภคนยาที่ได้คุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการบริโภคด้วยความพอดี พอเพียง และพอประมาณ เป็นการบริโภคเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเพื่อดำรงชีวิตอยู่ได้มิใช่บริโภคตามกระแสสมัยใหม่เพียงเพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุดการบริโภคยาตามหลักพระพุทธศาสนาจึงเป็นการบริโภคโดยใช้ปัญญาให้รู้จักการบริโภคที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

๔.๑.๔ การประยุกต์การใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการใช้เครื่องนุ่งห่ม

คำว่า จีวร คือ เครื่องนุ่งห่มที่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรในพระพุทธศาสนาโดยใช้นุ่งห่มประกอบด้วย สังฆาฏิ อุตตราสงค์ และอันตรวาสก ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญพื้นฐานอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิต สำหรับปกปิดร่างกาย เพราะผิวหนังของคนเรามีความบอบบาง จึงจำเป็นจะต้องมีสิ่งที่มาปกปิดร่างกายเพื่อให้ความอบอุ่น ให้ดูสวยงามปกกันอันตรายที่เกิดจากสัตว์แมลงและให้เหมาะสมกับกาลและเทศะโดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อป้องกันอากาศหนาวเย็นหรือแสงแดด ป้องกันการกระแทกกระทบวัตถุอื่น สมดังพระพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พิจารณาว่า “เครื่องนุ่งห่มก็ใช้สอยเพื่อปกปิดร่างกาย มิใช่เพื่อตกแต่ง เป็นเครื่องประดับ”^{๑๕} การใช้จีวรในทางพระพุทธศาสนาถือว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นที่สุด เพราะว่าปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิตพึงจะต้องศึกษาให้แจ่มแจ้งตามหลักพระพุทธานุญาตในฐานะเป็นเครื่องบริวารอุปโภคบริโภค ที่ทำให้พระภิกษุสงฆ์และสามเณรนั้นดำรงตนอยู่ได้ตามอัตภาพและตามความเหมาะสม การใช้สอยเครื่องนุ่งห่มของภิกษุสงฆ์นี้ ก็เพื่อจะให้ใช้อย่างระมัดระวัง ฝึกให้มีสติสัมปชัญญะโดยตลอด มิให้บริโภคเพียงเพื่อความสวยงาม หรือ หูหรา โดดเด่น แต่ให้บริโภคเพียงเพื่อกันแดด กันลม กันหนาว และเหลือบุง มาสัมผัส สัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย และเพียงเพื่อปกปิดอวัยวะ อันให้เกิดความละอาย

สำหรับการการประยุกต์ใช้ข้อวัตร ๑๔ การใช้สอยบริโภคเครื่องนุ่งห่ม ผู้ศึกษาได้ขอสัมภาษณ์ท่านพระครูวิจิตรศาสนการ (พูล ถาวโร)^{๑๖}และพระอุทัย โชติปัญโญ^{๑๗} นางเกสร ศรีเทพบุตร^{๑๘}ซึ่งได้แสดงมุมมองว่า การพิจารณาการใช้จีวรตามหลักวัตร ๑๔ หรือตามหลักพระวินัยช่วยขัดเกลาจิตใจไม่ให้เกิดความโลภ ด้วยอำนาจตณฺหาหรือเกิดก็จะเกิดน้อย นอกจากนี้พระครูวิจิตรศาสนการได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า หลักธรรมข้อนี้ทำให้คนที่นำไปใช้นั้นสามารถยับยั้งชั่งใจตัวเองไม่ให้ตกเป็นทาสของโลกธรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตสังคมไทยสมัยในปัจจุบัน ในชีวิตประจำวันของคนเราก็มีความต้องการเครื่องบริโภคแต่

^{๑๕} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๓/๒๒ - ๒๓.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรศาสนการ (พูล ถาวโร) เจ้าอาวาสวัดด้ามพั่ว ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระอุทัย โชติปัญโญ, วัดคำพั่น ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๘} นางเกสร ศรีเทพบุตร ประชาชนทั่วไป ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๒๐ มกราคม ๒๕๖๐

การใช้เครื่องบริโศคนั้นจะต้องให้เหมาะสมกับสถานภาพของตนเองจึงจะเกิดความสุขได้ ถ้าคนเรายู่สภาพที่ยากจนเกินไปไม่อาจหาได้แม้ปัจจัย ๔ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการดำรงชีวิตจะเห็นความสุขได้อย่างไรในเมื่อคนเรามีความทุกข์ไร้สุขความทุกข์ก็จะกลายเป็นความทะยานอยากเมื่อความทะยานเพิ่มปริมาณ

นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์พระครูสุนทรพัฒนวิธาน (หนู สุจิตโต)^{๑๙} นายพิทักษ์ บุญเรือง^{๒๐} และนางบุญหลาย พันธุ์เพ็ง^{๒๑} เพิ่มเติมซึ่งได้กล่าวว่าการใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการใช้เครื่องนุ่งห่มนั้น พระพุทธเจ้าสอนให้พิจารณาเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มว่า ผ้าทุกผืนที่พระภิกษุใช้นุ่งห่ม ไม่ว่าจะเป็นจีวรสบง อังสะ สังฆาฏิ เป็นต้น จีวรที่เราใช้สอยกันเป็นเพียงวัตถุธาตุ และบุคคลที่บริโศคจีวรก็เป็นเพียงวัตถุการใช้เครื่องนุ่งห่มนั้นก็เพื่อจะบำบัดความหนาวอันเป็นเหตุให้เกิดอาพาธประการหนึ่ง เพื่อป้องกันแมลงและสัตว์ร้ายทำอันตรายประการหนึ่ง และเพื่อปกปิดอวัยวะที่น่าอายอีกประการหนึ่ง การใช้เครื่องนุ่งห่มเช่นนี้ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ก็เพื่อไม่ให้พระภิกษุสงฆ์ใช้จีวรเพียงเพื่อความสวยงามและความหรูหราซึ่งการใช้จีวรในลักษณะเช่นนี้เป็นตอบสนองกิเลสตัณหา

จะเห็นว่าการบริโศคปัจจัย ๔ ตามหลักพระพุทธศาสนาข้างต้น การบริโศคที่ถูกต้องตามหลักเป็นการบริโศคตามจะต้องประกอบด้วยสติปัญญาซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญในการบริโศคโดยมีการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ทำให้มนุษย์มีความสามารถในการดำรงชีวิตที่ดียิ่งขึ้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสให้พระภิกษุสงฆ์ได้พิจารณาการบริโศคปัจจัย ๔ เพียงเพื่อให้เกิดการบริโศคตรงตามเป้าหมายที่แท้จริง เช่น การบริโศคเครื่องนุ่งห่มก็ใช้สอยเพื่อปกปิดร่างกายไม่ใช่เพื่อตกแต่งเป็นเครื่องประดับ การบริโศคอาหารก็รู้ว่าบริโศคเพื่อยังอัตภาพร่างกายให้ดำรงอยู่ได้ บรรเทาความหิวเก่า ป้องกันความหิวใหม่ เพื่อที่จะได้มีกำลังในการสร้างคุณความดี การบริโศคที่อยู่อาศัยก็ใช้สอยเพื่อบำบัดความหนาวความร้อนและป้องกันอันตรายจากสัตว์และฤดูกาล ส่วนยารักษาโรคก็ใช้เพียงเพื่อบำบัดเวทนาอาพาธต่างๆ ดังนั้น การบริโศคใช้สอยปัจจัย ๔ ตามหลักพระพุทธศาสนาจึงต้องพิจารณาให้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์จึงจะได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

หากบริโศคปัจจัย ๔ ตามอำนาจของกิเลสตัณหาทำให้เกิดความหลงระเริง เพลิดเพลินติดใจในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส เป็นสิ่งที่ทำให้ชื่นชม สบายใจถูกใจ มุ่งแต่จะสัมผัสสิ่งที่กระทบ ตา หู จมูก ลิ้น คนเรามุ่งดำเนินชีวิตทำกิจกรรมต่างๆ หรือทำความเพียร เพื่อหาสิ่งที่จะมาปรนเปรอ ตา หู จมูก ลิ้น กายของตนนั้นไม่ถูกต้อง เพราะทำให้มนุษย์มัวเมา เป็นทาสของวัตถุไม่พัฒนาตนเองและขัดขวางการที่จะเข้าถึงสิ่งที่ดียิ่งขึ้นที่สูงขึ้นไปเพราะมัวแต่จะต้องหาสิ่งต่างที่เป็นวัตถุภายนอกมาบำรุงความสุข ประกอบด้วยการรู้จักประมาณในการบริโศค การพิจารณาเสียก่อนจึงบริโศคปัจจัย ๔ ให้เป็นไปตามความหมายและประโยชน์ของสิ่งนั้นพิจารณาให้เห็นคุณค่าแท้คือประโยชน์และความจำเป็นของสิ่งนั้น และคุณค่าเทียมคือสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ไม่มีความจำเป็นหรือสิ่งที่เกินความจำเป็นไม่ติดอยู่กับรูปเสียง

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรพัฒนวิธาน (หนู สุจิตโต) เจ้าอาวาสวัดหนองหว้า ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายพิทักษ์ บุญเรือง, สมาชิกสภาเทศบาลขามใหญ่ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๕ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางบุญหลาย พันธุ์เพ็ง ประชาชนทั่วไป ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๐

ที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ตลอดจนถามถึงโคจรคามและอโคจรเพื่อเป็นการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและมีความเหมาะสมเป็นการส่งเสริมและเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีงามด้วย

จากความเห็นของพระมหาบัณฑิต ปณฺธิตเสวี และพระครูวิบูลธรรโมบล (บรรพต สุจิตโต) ข้างต้น ผู้ศึกษามองว่า อาคันตุกวัตรเป็นการเสริมสร้างมารยาททางสังคมและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีงามสำหรับพระภิกษุผู้จรมา เป็นมารยาทที่พระภิกษุที่เป็นอาคันตุกะควรปฏิบัติพระภิกษุสงฆ์เจ้าถิ่นด้วยการการถอดรองเท้า ถอดหมวก เปิดศีรษะ ถอดจีวรที่ปกศีรษะลง ไม่ควรรีบร้อนเดินเข้าไปในอาราม อย่าใช้น้ำดื่มล้างเท้า ควรไหว้ภิกษุผู้อยู่ประจำในอาวาสซึ่งแก่พรรษากว่า ควรสอบถามเสนาสนะให้เรียบร้อยก่อนจึงเข้าพักอาศัยทั้งหมด เป็นมารยาททางสังคมของพระภิกษุสงฆ์ที่จะต้องให้ความสำคัญและใส่ใจต่อขนบธรรมเนียม เพราะเป็นข้อปฏิบัติที่พระพุทธรูปเจ้าทรงบัญญัติไว้ดีแล้วมีพระประสงค์ที่จะทำให้ภิกษุทั้งหลายตระหนักในหน้าที่ของตน และเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ดังนั้น พระภิกษุที่เป็นอาคันตุกะควรแสดงความเคารพต่อภิกษุเจ้าถิ่นแสดงความเกรงใจ แสดงอาการสุภาพ แสดงอาการสนิทยสนม ถ้าจะอยู่ที่นั่นต้องศึกษาและประพฤติให้ถูกธรรมเนียมของเจ้าถิ่น และอยู่เสนาสนะแล้ว ต้องทำความสะอาด ตั้งให้เป็นระเบียบ ดังนั้น การทำหน้าที่ของภิกษุตามอาคันตุกวัตรมีความสำคัญต่อภิกษุผู้จรมาเป็นกิจอย่างหนึ่งที่พระสงฆ์พึงกระทำเพราะเป็นวัตรที่พระพุทธรูปเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้พระภิกษุสงฆ์ได้กระทำเพราะจะทำให้ผู้มาเยือนเกิดความประทับใจและสร้างความสามัคคีในหมู่พระภิกษุทั่วไปได้

๔.๒.๒ การประยุกต์ใช้อาวาสกวัตรเพื่อเสริมสร้างมารยาททางสังคมและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีงามสำหรับพระภิกษุเจ้าถิ่น

หลักการที่พระพุทธรูปเจ้าทรงบัญญัติให้พระภิกษุที่เป็นเจ้าถิ่นทั้งหลายพึงปฏิบัติให้เรียบร้อยต่ออาคันตุกะที่มาสู่อารามของตนนั้น สำหรับอาวาสกวัตรเป็นหน้าที่ของพระภิกษุเจ้าถิ่นที่ควรปฏิบัติต่อพระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นอาคันตุกะหรือผู้มาเยือน หากพระภิกษุสงฆ์เจ้าถิ่นเห็นพระสงฆ์ที่เป็นอาคันตุกะมาถ้าทำงานอยู่ ก็ควรหยุด สอนหนังสืออยู่ก็ควรหยุดให้ปูอาสนะ บอกที่ล้างเท้า จัดน้ำดื่มถวายทำหน้าที่เจ้าบ้านที่ดี ด้วยการต้อนรับแบบเต็มใจทำด้วยความเคารพ ทำด้วยความนอบน้อม หน้าที่ให้บอกโคจรคามบอกสกุลที่เป็นสกุลขสมมติ บอกห้องน้ำซึ่งเป็นที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ บอกน้ำฉันบอกน้ำใช้บอกไม้เท้าบอกกติกาสงฆ์ที่ตั้งไว้ว่า เวลานั้นควรเข้า เวลานั้นควรออก ถ้าภิกษุอาคันตุกะอ่อนพรรษากว่าให้ท่านกราบ แต่ถ้าท่านพรรษามากกว่าก็ควรกราบท่าน บอกเสนาสนะว่า เสนาสนะนั้นสมควรแก่ท่าน บอกเสนาสนะที่มีภิกษุอยู่หรือไม่มีภิกษุอยู่ ซึ่งพระภิกษุเจ้าถิ่นทั้งหลายพึงประพฤติให้เรียบร้อยด้วยการต้อนรับอย่างฉันทมิตร การรับแขกด้วยความเต็มใจ วิธีปฏิบัติรับแขกมี ๒ วิธี คืออามิสปฏิสันถาร การรับแขกด้วยสิ่งของบริโภคด้วยอัธยาศัยไมตรีทั้งดงามให้สมกับเจ้าของบ้านหรือเจ้าถิ่นอัมมปฏิสันถาร การรับแขกด้วยธรรม บอกโคจรคาม บอกอโคจรคาม และบอกสกุลที่เป็นสกุลขสมมติ

ในประเด็นนี้ ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์พระอธิการทองใบ ดิกขญาโณ^{๒๕}พระครูรัตนญาณมงคล^{๒๖} และนางสมคิด พงศ์ดารา^{๒๗} ได้แสดงความเห็นว่า หน้าที่การต้อนรับของพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสทุกวันนี้

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณมงคล, เจ้าอาวาสวัดดอนกลาง ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระอธิการทองใบ ดิกขญาโณ, เจ้าอาวาสวัดหนองมะนาว ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒ มกราคม ๒๕๖๐.

มีหน้าที่ต้อนรับทั้งที่เป็นฆราวาสและพระสงฆ์เมื่อเห็นอาคันตุกะมา ถ้าทำงานอยู่ก็ควรหยุดหรือสอนหนังสืออยู่ก็ควรหยุด ให้จัดหาที่จะต้อนรับ ให้จัดถวายน้ำฉันน้ำใช้หรือถ้าเป็นฆราวาสก็ควรให้คนวัดจัดน้ำดื่มให้แล้วค่อยถามถึงจุดประสงค์ของผู้มาเยือนว่ามีธุระอะไร บอกที่อยู่ของห้องน้ำถ้าอยู่จากรั้วปัสสาวะ บอกที่พักถ้ามีธุระจะพักค้างคืนของพระสงฆ์หรือฆราวาสให้เข้าพักอยู่ตรงนั้น บอกน้ำฉันน้ำใช้ และบอกกฎกติกาสงฆ์ที่ตั้งไว้

นอกจากนี้พระครูอุดมสังขกิจ^{๒๗} ได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า มารยาทการต้อนรับสำหรับพระภิกษุเจ้าถิ่น ถือว่าเป็นข้อปฏิบัติของภิกษุผู้อยู่ในอาวาสหรือภิกษุเจ้าถิ่นจะต้องปฏิบัติ คือ เมื่อเห็นภิกษุอาคันตุกะที่แก่พรรษากว่าแล้วพึงไหว้ ปูอาสนะต้อนรับ ตั้งน้ำล้างเท้าตั้งเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า ลูกรับบาตรและจีวร นำน้ำดื่มมาต้อนรับ นำน้ำใช้มาต้อนรับ นอกจากนี้ผศ.บัญชา จำปารักษ์^{๒๘} ได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า ข้อปฏิบัติหรือมารยาทการต้อนรับของพระภิกษุเจ้าถิ่นจึงมีความสำคัญสำหรับพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่ยึดถือปฏิบัติจนกลายเป็นขนบธรรมเนียมที่สั่งามมาโดยตลอด ซึ่งเป็นหลักการพัฒนาให้เกิดความมีวินัยตามหลักของพระพุทธศาสนาเพื่อขับเคลื่อนพฤติกรรมอันพึงประสงค์ไปสู่เป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา โดยที่การปฏิบัติตามวัตรดังกล่าวจัดเป็นระเบียบวินัยเป็นกฎเกณฑ์ที่ควบคุมและเสริมสร้างมารยาททางสังคมและมนุษย์สัมพันธ์ที่สั่งามทำให้พระภิกษุสงฆ์นั้นมีหลักการดำเนินชีวิตที่ดี การที่จะประพฤติตนเป็นเช่นนี้ได้จำเป็นต้องมีหลักพระวินัยเป็นพื้นฐานด้วยวัตรปฏิบัติทั้งงดงามน่าเลื่อมใสมีความสะอาดตาและมีความสะอาดใจ

จากความเห็นข้างต้น ผู้ศึกษามองว่า อาคันตุกวัตรคือข้อปฏิบัติต่อผู้จรมา และอาวาสกวัตรคือข้อปฏิบัติของผู้เป็นพระเจ้าถิ่นที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อดำรงอยู่ในสถานภาพเช่นใดพึงแสดงบทบาทให้เหมาะสมกับสถานภาพนั้น ที่สำคัญคือข้อปฏิบัติทั้งหมดนั้นเป็นส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องกัน ตระหนักว่าควรปฏิบัติต่อกันให้เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ที่สำคัญวัตรหรือข้อปฏิบัติต่อกันในพระพุทธศาสนาไม่มีลักษณะเป็นการเรียกร้องเอาจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอย่างเดียว แต่เป็นไปในลักษณะที่มีความปรารถนาดีต่อกัน และตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเมตตากรุณาต่อกันและกัน เป็นผู้หนักในปฏิสันถารแสดงความนับถือต่ออาคันตุกะทำปฏิสันถารโดยธรรมถ้าอาคันตุกะมาเพื่ออยู่ด้วย ควรเอื้อเฟื้อด้วยการแสดงเสนานะให้ตามสมควร ข้อปฏิบัติดังกล่าวเป็นหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติให้ภิกษุที่เป็นเจ้าถิ่นทั้งหลายพึงปฏิบัติให้เรียบร้อยในอาคันตุกะที่มาสู่อารามของตนนั้นเป็นการเสริมสร้างมารยาททางสังคมและมนุษย์สัมพันธ์ที่สั่งาม

^{๒๗} นางสมคิด พงศ์ดารา ประชาชนทั่วไป ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๕ มกราคม ๒๕๖๐

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูอุดมสังขกิจ เจ้าอาวาสวัดก้านเหลือง บ้านก้านเหลือง ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๐

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผศ.บัญชา จำปารักษ์ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ภายใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ๑๔ มกราคม ๒๕๖๐

๔.๓ การประยุกต์ใช้วัตร ๑๔ เพื่อสร้างเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

๔.๓.๑ การประยุกต์ใช้ปณทิจวัตรและกัตถกวัตรเพื่อสร้างเสริมความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

การบิณฑบาตและการปฏิบัติหน้าที่ในโรงฉันจัดกิจวัตรที่สำคัญอย่างหนึ่งของพระภิกษุสงฆ์และสามเณรควรปฏิบัติเพราะการออกเดินถือบาตรเพื่อรับการถวายอาหารหรือสิ่งของจากชาวบ้านในเวลาเช้าเรียกว่า การออกบิณฑบาต ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงมีพุทธานุญาตเอาไว้ว่าการบิณฑบาตถือว่าเป็นกิจวัตรของพระภิกษุสามเณรพึงปฏิบัติ โดยมีการประพจน์ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญว่าการบิณฑบาตเป็นกิจวัตรอันประเสริฐเรียกว่าการโปรดสัตว์ การออกบิณฑบาตถือว่าเป็นการประกาศหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาด้วย ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งสำหรับพระภิกษุสงฆ์ เพราะว่าการบิณฑบาตนั้นเป็นการปฏิบัติตามพระวินัย พระพุทธเจ้าทรงมอบบาตรเอาไว้ให้เป็นเครื่องมือสำหรับเลี้ยงชีพของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อต้องการให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างพระภิกษุกับชาวบ้าน โดยชาวบ้านถวายปัจจัย ๔ พระภิกษุก็ให้ธรรมะเป็นการตอบแทน^{๓๐} ดังนั้น การบิณฑบาตจึงเป็นกิจหรือเป็นหน้าที่ประจำวันของพระสงฆ์ต้องปฏิบัติตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับพระสงฆ์บางรูปที่ไม่เข้าใจพระธรรมวินัยประพจน์ตนไม่เหมาะสม นุ่งห่มไม่เรียบร้อย ไม่สำรวมระวัง บิณฑบาตในสถานที่ที่เป็นอโคจรไม่เหมาะสม ในการรับอาหารบิณฑบาตที่เกินความจำเป็น ปัญหาเหล่านี้ก็จะส่งผลให้ชาวบ้านขาดความศรัทธาขาดความเลื่อมใส ในพระสงฆ์ ส่วนผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาแล้วก็เกิดการท้อใจหรือเลิกศรัทธาไปเพราะการบิณฑบาตไม่เป็นไปเพื่อเป็นการเผยแผ่หลักธรรมและวินัย แต่เป็นไปเพื่อความมั่งมากในลาภสักการะโดยบิณฑบาตได้มาแล้วมีการนำไปจำหน่ายจ่ายแจกเป็นการแสวงหารายได้ที่ไม่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยแต่เดิม

ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์พระครูอุดมกิจวิมล^{๓๑} นางติ่ม จารุแพทย์^{๓๒} และพระอธิการชัยฤทธิ์ ชาคโร^{๓๓} ได้แสดงมุมมองว่า การบิณฑบาตและการปฏิบัติหน้าที่ในโรงฉันเป็นการปฏิบัติตามพระวินัยเพื่อแสดงความเคารพและเสริมสร้างความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาโดยมีหลักการปฏิบัติสำหรับพระภิกษุสงฆ์คือ พระภิกษุสงฆ์จะต้องไม่เดินแซงไปข้างหน้าก่อนพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นพระเถระควรปกปิดนุ่งห่มให้เรียบร้อย มีความสำรวมดี มองดูระยะทางเดินพอประมาณ ไม่หัวเราะเสียงดัง ควรพูดเสียงเบา ไม่เดินโคลงกาย ส่วนข้อปฏิบัติสำหรับพระภิกษุสงฆ์เที่ยวบิณฑบาตโดย นุ่งห่มปิดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย คาดประคดเอว ห่มผ้าสังฆาฏิที่ทับซ้อนกันไว้ ล้างบาตรแล้วถือ (อุ้ม) อย่างสำรวมเข้าบ้านโดยไม่รีบร้อนทั้งหมดล้วนเป็นพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่สร้างเสริม สร้างความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

^{๓๐} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๘๓/๒๑๒, ๔๓๒/๕๔๑-๕๔๒.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูอุดมกิจวิมล เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบลขามใหญ่ เขต ๑ วัดหนองปลาปาก ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางติ่ม จารุแพทย์ ประชาชนทั่วไป ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๑๒ มกราคม ๒๕๖๐

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระอธิการชัยฤทธิ์ ชาคโร, เจ้าอาวาสวัดหัวคำ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

จากความเห็นของพระครูอุดมกิจวิมล และพระอธิการชัยฤทธิ์ ชำโครข้างต้นผู้ศึกษามองว่า การประยุกต์ใช้ปณิชาจาริกวัตรและกัตตคัควัตรเพื่อเสริมสร้างความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเกิดจากการปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องการนุ่งห่มออกบิณฑบาต ตามธรรมเนียมพระภิกษุในเสยิววัตร โดยมีพุทธบัญญัติห้ามไม่ให้พระภิกษุสามเณรนุ่งห่มผ้าอย่างคลุ่สผู้ครองเรือน ทรงอนุญาตให้ใช้ผ้าบังสุกุลไม่ว่าจะอยู่ในวัดหรือนอกวัดก็ต้องนุ่งห่มให้เรียบร้อย เป็นปริณทล ผ้าที่ใช้สำหรับนุ่งเรียกว่า อันตราวาสก คือ สบง ผ้าที่ใช้สำหรับห่มเรียกว่า อุตตราสงค์ คือ จีวร และทรงอนุญาตให้ใช้ประคดสำหรับรัดเอวไม่ให้ผ้าที่นุ่งหลุดการเกี่ยวบิณฑบาต และการปฏิบัติตามบทบัญญัติเกี่ยวกับการห่มจีวรพระภิกษุสงฆ์จะต้องนุ่งห่มเรียบร้อยเพราะว่าพระภิกษุต้องมีปฏิสัมพันธ์กับอุบาสกและอุบาสิกาอยู่เสมอ ฉะนั้น การแต่งกายให้เรียบร้อยเหมาะสมถูกต้องตามหลักพระวินัย จึงเป็นหน้าที่ที่พระภิกษุสงฆ์ควรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด พระภิกษุสงฆ์และสามเณรห่มจีวรให้เรียบร้อย โดยการทำให้ชายจีวรให้เสมอกันทั้งสองข้าง ไม่ให้ย้อยไปข้างหน้าหรือย้อยไปข้างหลัง เป็นการดำรงชีวิตตามพระธรรมวินัยทำให้ชาวบ้านให้การอุปถัมภ์ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบปฏิบัติตรง ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าผู้เผยแผ่หลักคำสอนให้มีชีวิตอยู่และทำกิจหน้าที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อพระศาสนาและต่อสังคมได้สะดวกยิ่งขึ้น การบิณฑบาตยังช่วยป้องกันมิให้จิตใจเฝือกระทำความชั่ว และเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการแสดงธรรมโปรดชาวบ้านและการแสดงลักษณะกิริยาอาการเวลาออกเดินบิณฑบาตอันเป็นการบ่งบอกถึงความเป็นผู้สงบ เรียบง่าย สบายใจ มีความเยือกเย็น อันเป็นรูปแบบวิถีแห่งการดำเนินชีวิตที่งดงามล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

๔.๓.๒ การประยุกต์ใช้กัตตานุโมทนาวัตรสำหรับส่งเสริมการทำความดีของพุทธศาสนิกชน

การอนุโมทนาเป็นเรื่องของการให้พรตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นส่งเสริมการทำความดีของพุทธศาสนิกชนที่ได้ปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน พุทธศาสนิกชนคือบุคคลที่ตกลงใจน้อมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำตัวและประจำชีวิต ยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเต็มใจที่จะปฏิบัติตามหลักธรรม คือเว้นจากการทำความชั่ว กระทำแต่ความดี และทำจิตใจให้หมดจดจากกิเลส ด้วยการบำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนาด้วยการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา เพื่อขัดเกลากิเลสบรรเทาทุกข์ วาจา และใจให้งดงามเรียบร้อยมีความสงบและพ้นจากความเศร้าหมองต่างๆ^{๓๔} ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นผู้ทำหน้าที่บำรุงเลี้ยงด้วยการให้ความอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรือง^{๓๕} การทำความดีของพุทธศาสนิกชนเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการกระทำหน้าที่ของความเป็นพุทธศาสนิกชนเรียกว่า อนุภาวนา โดยมีความสำคัญยึดโยงพระสงฆ์กับฆราวาสให้มีความเกื้อกูลกันและกัน การแสดงความเกื้อกูลต่อกันของพระสงฆ์ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติเหล่านี้จำนวนมากปรากฏอยู่ในรูปของ “วัตร” ซึ่งเป็นกิจที่พึงกระทำ หน้าที่ ธรรมเนียม ความประพฤติข้อปฏิบัติซึ่งจำแนกออกเป็น ๓ ประเภทคือ กิจวัตร ที่กล่าวถึงหน้าที่ที่พึงกระทำ จริยวัตรที่กล่าวถึงมารยาทที่ควรประพฤติ และวิธีวัตรที่กล่าวถึง

^{๓๔} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), คำวัด ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสียงเชียง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๙.

^{๓๕} อมร โสภณวิเชษฐวงศ์, ปรัชญาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาปรัชญามหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒๑.

แบบอย่างทีฟึงกระทำวัตรปฏิบัติที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าสถาบันพระสงฆ์จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกัน จะต้องตระหนักว่าควรปฏิบัติต่อกันให้เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน และให้คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมสงฆ์ส่วนรวมทั้งหมดด้วย วัตรปฏิบัติในพระพุทธศาสนาไม่มีลักษณะที่เป็นการเรียกร้องเอาจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอย่างเดียว แต่มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ที่ได้รับประโยชน์ร่วมกันสำหรับพระภิกษุสงฆ์กับฆราวาส เมื่อจำแนกออกไปก็มีหลักปฏิบัติกว้างๆ ที่ฝ่ายพระภิกษุสงฆ์พึงปฏิบัติต่อฆราวาสมี ๖ ประการ คือ

๑. สอนให้ละเว้นจากการทำความชั่ว
๒. แนะนำให้กระทำความดี
๓. ช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยความปรารถนาดี
๔. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ไม่เคยรู้
๕. อธิบายสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น
๖. บอกทางสวรรค์ด้วยการสอนวิธีการดำเนินชีวิตให้ประสบความสุขความเจริญ

จากหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์พึงปฏิบัติต่อฆราวาสข้างต้นจะเห็นว่า การทำหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์นั้นไม่เพียงเป็นหลักที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติต่อกันตามพุทธบัญญัติเท่านั้น แม้อุบาสกและอุบาสิกายังทำหน้าที่ผู้อุปฐากพระสงฆ์ด้วยการเอาใจใส่ การช่วยเหลือ และให้การอุปถัมภ์บำรุงด้วยปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และยารักษาโรค ที่อุบาสกและอุบาสิกาได้กระทำต่อพระสงฆ์

ในประเด็นการใช้กัตตานุโมทนาวัตรสำหรับส่งเสริมการกระทำความดีของพุทธศาสนิกชนนี้ ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ นายปัญญา วงศ์เจริญ^{๓๖} และพระครูสุนทรพัฒนวิธาน (หนู สุจิตโต)^{๓๗} ได้แสดงความเห็นว่า การทำหน้าที่ระหว่างพระภิกษุสงฆ์และฆราวาสนั้นเป็นการสร้างความมั่นคงของพระศาสนา ศาสนทายาทจะทำให้อุบาสกอุบาสิกาได้กลายเป็นญาติแห่งพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ นายพิทักษ์ บุญเรือง^{๓๘} ได้แสดงความเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตของฆราวาสตามหลักธรรมวินัยนั้นสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยการทำความดี ละเว้นความชั่วซึ่งเป็นหลักปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน การทำความดีและละเว้นความชั่ว ทำกุศลให้ถึงพร้อมด้วยการให้ทาน รักษาศีล ทำจิตใจให้บริสุทธิ์นั้นทั้งหมดเป็นการส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้กระทำความดีและสร้างความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาทำให้พระพุทธศาสนานั้นมีความมั่นคงและตั้งอยู่ได้นานต่อไป

จากความเห็นดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่าการกระทำความดีต่างเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัทพึงปฏิบัติต่อกันด้วยความเกื้อกูลต่อกันระหว่างพระสงฆ์กับคฤหัสถ์ด้วยการอุปถัมภ์บำรุงด้านต่างๆ จนเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอีกด้วย ในขณะเดียวกันฝ่ายฆราวาสก็พึงปฏิบัติต่อฝ่ายบรรพชิต ๕ ประการ คือ

๑. จะทำสิ่งใดก็ทำด้วยเมตตา

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายปัญญา วงศ์เจริญ สมาชิกสภาเทศบาลขามใหญ่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรพัฒนวิธาน (หนู สุจิตโต), เจ้าอาวาสวัดหนองหว้า ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายพิทักษ์ บุญเรือง ,สมาชิกสภาเทศบาลขามใหญ่ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๕ มกราคม ๒๕๖๐.

๒. จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา

๓. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา

๔. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ

๕. อุปถัมภ์บำรุงด้วยปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีพ^{๓๙}

จากหน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อกันและกันข้างต้นสำหรับพระภิกษุและฆราวาสนั้นถือว่าเป็นเรื่อง ที่ควรเอาใจใส่ดูแลกันเป็นเรื่องที่ชาวพุทธทุกฝ่ายสามารถแสดงออกต่อกันได้ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่อง ระหว่างภิกษุกับภิกษุ หรือระหว่างพระสงฆ์กับคฤหัสถ์เท่านั้น แม้สังคมทั่วไปก็ควรนำมาใช้ได้ เพราะ การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนจำเป็นต้องเอาใจใส่ดูแลกัน เอื้ออาทรต่อกันได้ ถ้าเราพิจารณาจากพระวินัย และหลักธรรมในที่ต่างๆแล้วก็จะพบว่าข้อที่ปฏิบัติต่อกันนั้นมุ่งประโยชน์ของความช่วยเหลือกันและ กันเพื่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม^{๔๐}

อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนิกชนเป็นผู้ที่ดำเนินชีวิตไปตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน ไว้โดยมีจุดหมายเพื่อความสงบและความดับทุกข์โดยมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามี พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณะ และนำหลักคำสอนไปประพฤติปฏิบัติใน ชีวิตประจำวันเพื่อดำรงอยู่ในโลกด้วยความสงบสุข ตลอดจนถึงบรรลุจุดเป้าหมายทางพระพุทธศาสนา อันเป็นทางดับทุกข์คือ พระนิพพาน การกระทำหน้าที่ความเป็นพุทธศาสนิกชนการปฏิบัติตนตามหลัก คำสอนในพระพุทธศาสนานั้นสำคัญมากด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าทรงวางหลักการปฏิบัติไว้ให้คฤหัสถ์ได้ ประพฤติปฏิบัติกันคือคุณสมบัติของอุบาสก ๕ ประการ คือ^{๔๑}

๑. ประกอบด้วยศรัทธา คือเชื่อในความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และเชื่อในหลักคำสอนของ พระองค์ที่ทรงสอน ให้เชื่อเรื่องกรรม ทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับความเดือดร้อน ให้เชื่อในสิ่ง ที่มีเหตุผล และเหตุปัจจัย

๒. มีศีลบริสุทธิ์ คือจะต้องรักษาศีลให้ได้เป็นพื้นฐานก็คือศีล ๕ ดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ถ้า จะทำความเข้าใจอย่างง่าย ๆ ก็คือ การรักษากาย วาจา และใจของมนุษย์เราให้ปกตินั่นเองเพราะ กิริยาทั้ง ๓ อย่างถ้าเราควบคุมอยู่ก็ถือว่ามีศีล

๓. ไม่ถืออวมงคลตื่นข่าว คือ เชื่อกรรมไม่เชื่อมงคลเชื่อกรรม เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่เชื่อ ข่าวลือหรือข่าวมา แต่เชื่อด้วยเหตุผล

๔. ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพระพุทธศาสนา คือ ทำจิตใจของตนให้บริสุทธิ์สะอาดในการ แสวงบุญ เช่น การให้ทาน การรักษาศีลและการบำเพ็ญภาวนา จิตใจต้องบริสุทธิ์ ทั้งก่อนกระทำและ หลังการกระทำ จิตใจต้องบริสุทธิ์เสมอ

๕. บำเพ็ญบุญแต่ในพระพุทธศาสนา คือการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต จะต้องทำบุญให้ทานด้วย ไม่ ละเว้นจากการสร้างกุศล บำเพ็ญกุศลเป็นนิตย์

^{๓๙} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๗๒/๒๑๖.

^{๔๐} สมเด็จพระมหาสมณเจ้าเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, วินัยมุข เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๔๐ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๕๒.หน้า ๑๒ - ๑๖.

^{๔๑} อจ. ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๕/๑๘๕.

จากหลักการข้างต้นจะเห็นว่า พุทธศาสนิกชนหรืออุบาสกและอุบาสิกาในฐานะเป็นชาวพุทธควรกระทำหน้าที่ของความเป็นพุทธศาสนิกชนด้วย การจะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีควรตั้งตนอยู่ในคุณสมบัติ ๕ ประการ ดังกล่าวแล้วพุทธศาสนิกชนจะต้องไม่ประกอบอาชีพที่ผิดหลักคำสอนในพระพุทธศาสนามี ๕ อย่าง คือ

๑. ค้าขายเครื่องประหาร เช่นอาวุธต่างๆ มีปืน ดาบ หอก มีด เครื่องมือเหล่านี้ล้วนเป็นภัยต่อสัตว์ทั้งหลาย ตลอดจนมนุษย์ด้วยเช่นกัน เพราะเหตุนี้จึงไม่ควรกระทำการค้าขายในฐานะที่เป็นอุบาสกและอุบาสิกาชาวพุทธ

๒. ค้าขายมนุษย์ มนุษย์มีชาติกำเนิดเสมอกัน มีความรู้สึกนึกคิด ชอบสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน โฉนดเลยมาเบียดเบียนกัน โดยเห็นแก่เงินยอมกระทำการตบตีแย่งชิงชีวิต เช่นค้าทาสแรงงานเด็กและสตรี เป็นการเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ควรจะสามัคคีกันไว้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

๓. ค้าขายสัตว์เป็นๆ สำหรับฆ่าเพื่อเป็นอาหาร การขายสัตว์เพื่อเป็นการกีฬาหรือทรมานสัตว์ สิ่งดังกล่าวนี้สำหรับอุบาสกในพระพุทธศาสนาแล้วไม่นิยมกระทำการเพราะเป็นการทำลายชีวิตสัตว์หรือทรมานสัตว์ อาชีพนี้ต้องงดเว้นในฐานะที่เป็นอุบาสก

๔. ค้าขายสุรา น้ำเมา ประเภทเครื่องดองของมีเมาต่างๆ เฮโรอีน ผิ่น เหล้า กัญชาอมอร์ฟีน ยาอี และยาบ้าก็ตาม ไม่สมควรขาย

๕. ค้าขายยาพิษ ยาพิษทุกชนิดเป็นภัยแก่ผู้ใช้ ถ้าหากอุบาสกและอุบาสิกาละเว้นไม่ได้ก็แสดงว่าไม่มีกัลยาณธรรมของอุบาสกที่สมบูรณ์^{๔๒}

จากอาชีพที่พุทธศาสนิกชนควรละเว้น ๕ ประการข้างต้น ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์^{๔๓} นายทนง จันทะพันธุ์และนายสี สร้อยสน^{๔๔} นางวิลาวรรณ วงศ์เจริญ^{๔๕}ซึ่งได้แสดงมุมมองว่า พุทธศาสนิกชนที่ดีควรมีความละเอียดใส่ใจในการทำบาป หากมีหิริเกิดขึ้นก็สามารถหยุดตัวเองไม่ให้ความชั่วชนะใจ เพราะมีความละเอียดที่จะคิด จะพูด หรือจะกระทำ ความชั่วเหล่านั้น หิริเกิดขึ้นได้จากการอบรมเลี้ยงดู ฝึกฝนตนเอง การคำนึงถึงชาติ วงศ์ตระกูล คนโบราณอบรมลูกหลานให้เกรงกลัวต่อบาปโอดปิตุความเกรงกลัวต่อบาปหากคนกลัวแต่กฎหมาย ไม่กลัวกฎแห่งกรรม สังคมนี้จะมีแต่คนหา กินกับ การหาช่องโหว่ของกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องสังคมควรมีส่วนรับผิดชอบในเรื่องนี้ คือ คนในสังคมควรยกย่องผู้ที่ทำดีมีศีลธรรมตำหนิผู้ประพฤติชั่วไม่ยกย่องผู้มีเงินและมีอำนาจ

จากความเห็นของนายทนง จันทะพันธุ์ และนายสี สร้อยสน นางวิลาวรรณ วงศ์เจริญ ข้างต้น ผู้ศึกษามองว่า การทำงานหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้องถือว่าเป็นสิ่งที่ดีและมีความสำคัญสำหรับพุทธศาสนิกชนที่อยู่ครองเรือนควรมีความละเอียดต่อการประกอบกิจการด้วยการหลีกเลี่ยงการประกอบอาชีพดังกล่าว โดยเฉพาะในประเทศไทยมีองค์การพุทธศาสนาต่างๆ ที่ให้การส่งเสริมและ

^{๔๒} อด. ปณจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๗/๑๘๖.

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายทนง จันทะพันธุ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๐ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายสี สร้อยสน, อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๐

^{๔๕} นางวิลาวรรณ วงศ์เจริญ ประชาชนทั่วไป ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๕ มกราคม ๒๕๖๐

เผยแผ่พุทธศาสนาในนามของมหาวิทยาลัย มูลนิธิ สำนักปฏิบัติ สมาคม ชมรม และอื่นๆ อีกมากมาย ทำให้การศึกษาทั้งทางด้านปริยัติและปฏิบัติมีอย่างแพร่หลายและในกลุ่มเหล่านั้นก็มีผู้นำที่ได้ถูกขนานนามว่าเป็นพุทธศาสนิกชน ควรปฏิบัติตามคำสอนอย่างจริงจัง และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาตั้งมั่นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้คุณสมบัติที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชนคนไทยคือมีลักษณะใจคอกว้างขวางโอบอ้อมอารีจิตใจดีมีเมตตาเป็นกันเอง

จะเห็นได้ว่า การประยุกต์ใช้รัตนานุโมทนาวัตรเป็นการส่งเสริมการกระทำความดีของพุทธศาสนิกชนเป็นโอกาสที่พระภิกษุสงฆ์และฆราวาสได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและกัน โดยปกติแล้วพุทธศาสนิกชนมีความยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเต็มใจที่จะกระทำความดีด้วยปฏิบัติตามหลักธรรม คือ ไม่กระทำความชั่ว กระทำความดี และทำจิตใจให้หมดจดจากกิเลสด้วยการบำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนา เช่น ให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาเพื่อขัดเกลา อบรม บ่มเพาะกาย วาจา และใจให้งดงามเรียบร้อยให้สงบนิ่งและให้พ้นจากความเศร้าหมองต่างๆ พุทธศาสนิกชนที่พึงประสงค์คือผู้ปฏิบัติตนให้เป็นผู้รู้ ผู้ฉลาด ตื่นตัวอยู่เสมอ ไม่มัวเมา ไม่ประมาทมิวมัวไม่หลงไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา

๔.๔ การประยุกต์ใช้วัตร ๑๔ สำหรับสร้างความเป็นศาสนทายาทดีตามหลักพระพุทธศาสนา

๔.๔.๑ การประยุกต์ใช้สัทธีวิหาริกวัตรและอันเตวาสิกวัตรสำหรับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่อลูกศิษย์

สำหรับสัทธีวิหาริกวัตรและอันเตวาสิกวัตรเป็นเรื่องของการกระทำหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์และอาจารย์พึงปฏิบัติต่อลูกศิษย์ เป็นกิจอย่างหนึ่งที่พระอุปัชฌาย์และอาจารย์พึงปฏิบัติชอบต่อลูกศิษย์ ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้พระสงฆ์ปฏิบัติต่อกันเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวัตร เช่น อุปัชฌาย์วัตร และ อาจารย์วัตร เป็นวัตรที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้พระสงฆ์พึงปฏิบัติต่อกันตามฐานะของแต่ละบุคคล เพราะการดำเนินชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กันกับพระรูปอื่นในฐานต่างๆ เช่น พระอุปัชฌาย์ ผู้รับรองให้เข้ารับการอุปสมบทในท่ามกลางสงฆ์ เป็นทั้งผู้นำเข้าหมู่และเป็นผู้ปกครองคอยดูแลฝึกและชอบทำหน้าที่ฝึกสอนอบรมให้การศึกษาต่อไปซึ่งในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระเถระผู้มีความรู้ความสามารถสั่งสอนอบรม พระเถระดังกล่าวคือพระอุปัชฌาย์ถือว่าเป็นผู้ใหญ่ที่ภิกษุในพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องในฐานะผู้ใหญ่ตั้งแต่เริ่มเข้ามาบวช เมื่อพระอุปัชฌาย์ได้รับการปรณินิบัติจากลูกศิษย์แล้วพระอุปัชฌาย์และอาจารย์พึงสงเคราะห์ต่อลูกศิษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่อุปัชฌาย์และอาจารย์พึงประพฤติดชอบในลูกศิษย์ ในคัมภีร์พระวินัยปิฎกได้กล่าวถึงหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์และอาจารย์พึงปฏิบัติชอบต่อลูกศิษย์เป็นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่อลูกศิษย์มีรายละเอียดดังนี้

๑. พึงอนุเคราะห์อันเตวาสิกด้วยสิ่งของตามสมควร
๒. เอาธุระในการศึกษาของอันเตวาสิก
๓. ขวนขวายป้องกัน ระวังความเสื่อมเสียหนักให้เป็นเบา
๔. เมื่ออันเตวาสิกอาพาธดูแลพยาบาล^{๔๖}

^{๔๖} วิ.ม.(ไทย) ๔/๗๙/๑๑๒-๑๑๘.

จากการทำหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ด้วยการดูแลและเอาใจใส่ต่อลูกศิษย์เป็นหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ที่ต้องนำมาปฏิบัติตามพระวินัยที่กำหนดให้ภิกษุปฏิบัติตามหลักอุปัชฌาย์วัตรและอาจารย์วัตร โดยมุ่งเน้นให้สังคมสงฆ์มีความรักก็ยังมีความรัก มีความเลื่อมใสยิ่ง มีความเคารพอย่างยิ่ง และ มีความหวังต่ออย่างยั่งยืนต่อกันและกัน เพื่อความผาสุก และความสามัคคีในหมู่คณะ การทำหน้าที่ดังกล่าวทำให้เกิดแต่ความเมตตาต่อกันและกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งการทำหน้าที่ด้วยความเกื้อต่อกันและกันด้วยกายกรรม วาจากรรม มโนกรรม อันประกอบด้วยเมตตาด้วยประโยชน์และความสุขการอยู่ร่วมกันยังต้องคำนึงถึงประโยชน์สุขโดยรวม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามจะเกิดได้ต้องอาศัยความร่วมมือ ความพร้อมเพรียงกันของส่วนรวม ซึ่งเป็นหน้าที่รับผิดชอบเอาใจใส่ต่อกิจของสงฆ์สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในคณะ

ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์พระมหาสมหมาย ธรรมสิริ(แสงทอง)^{๔๗} นายธนู ประชุมรักษ์^{๔๘} นางรำไพ จันทรชนะ^{๔๙}ซึ่งได้แสดงความเห็นว่า พระอุปัชฌาย์และอาจารย์นั้นควรมีเมตตา มีความปรารถนาดีต่อศิษย์ หาทางให้ศิษย์เป็นสุขและเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวิชาการและการดำเนินชีวิต คอยระวังมิให้ศิษย์ตกอยู่ในความประมาทมีกรุณา สงสาร เอ็นดูศิษย์ อยากช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ ความไม่รู้มีมิตตา คือ ชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดีและยกย่องเชิดชูให้ปรากฏเป็นการให้กำลังใจ และช่วยให้เกิดความภูมิใจในตนเองมีอุเบกขา คือวางตัวเป็นกลางจิตใจที่ตั้งอยู่ในความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ไม่มีอคติ การใช้สัทธิวิหาริกวัตรและอันเตวาสิกวัตรจึงเป็นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมตลอดจนความรู้ต่อศิษย์ จากความเห็นของพระมหาสมหมาย ธรรมสิริ นายธนู ประชุมรักษ์ และนางรำไพ จันทรชนะข้างต้น ผู้ศึกษามองว่า การใช้สัทธิวิหาริกวัตรและอันเตวาสิกวัตรสำหรับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่อลูกศิษย์มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันทำให้พระภิกษุสงฆ์มีความเคารพ มีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อพระอุปัชฌาย์และอาจารย์มีความขยันในการทำหน้าที่ มีความเคารพภักดี ไม่ทำหน้าที่เพราะหวังผลประโยชน์ และมีความฉลาดในการทำหน้าที่ทำให้การอยู่ร่วมกันของพระสงฆ์ที่มีความอบอุ่น ต่างฝ่ายต่างดูแลความเป็นอยู่ของกันและกันด้วยความเอื้อเฟื้อทำให้เกิดความรักและความผูกพันระหว่างกันเป็น แบบอย่างที่ดี อันแสดงออกถึงความเมตตาและปรารถนาดีต่อกันและกันระหว่างพระอุปัชฌาย์และอาจารย์กับศิษย์

๔.๔.๒ การประยุกต์ใช้อุปัชฌาย์วัตรและอาจารย์วัตรสำหรับการมีสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อพระอุปัชฌาย์และอาจารย์

การทำหน้าที่ของลูกศิษย์ในฐานะผู้อุปฐากพระอุปัชฌาย์และอาจารย์เรียกว่า อุปัชฌาย์วัตรและอาจารย์วัตร เป็นธรรมเนียมหรือข้อปฏิบัติที่ลูกศิษย์ควรมีสร้างจิตสำนึกที่ดีและควรกระทำต่อพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ของตนหน้าที่ต่อพระอุปัชฌาย์โดยย่อ คือ เอาใจใส่ปรนนิบัติรับใช้ คอยศึกษาเล่าเรียนจากท่าน ขวนขวาย ป้องกัน หรือระงับความเสื่อมเสีย เช่นความคิดจะสึก ความเห็นผิด เป็น

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระมหาสมหมาย ธรรมสิริ (แสงทอง), ประธานที่พักรักษาตัวของ ตำบลสองคอน อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายธนู ประชุมรักษ์, ผู้อำนวยการส่งเสริมศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม จังหวัดบุรีรัมย์ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๔๙} นางรำไพ จันทรชนะ ประชาชนทั่วไป ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๐

ต้น รักษาหัวใจของท่าน มีความเคารพ จะไปไหนบอกลา ไม่เที่ยวตามอำเภอใจและเอาใจใส่พยาบาล เมื่อท่านอาพาธเพื่อให้พระสงฆ์ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาได้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันช่วยเหลือกัน เป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของพระสงฆ์ เช่น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติอุปัชฌาย์วัตร เพราะทรงมุ่งหวังให้พระอุปัชฌาย์ตั้งจิตสันทนในสัทธินิหาริกฉนฺบุตร สัทธินิหาริกก็จักตั้งจิตสันทนในพระอุปัชฌาย์ฉนฺบิดาเหมือนกัน เมื่อเป็นเช่นนี้พระอุปัชฌาย์และสัทธินิหาริก ต่างจักมีความเคารพยำเกรงประพฤติกมลเกลียวกัน จักถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระธรรมวินัยและในพระวินัยได้วางหลักในการทำหน้าที่ของผู้อุปัชฌาย์ให้แก่ลูกศิษย์พึงกระทำต่อพระอุปัชฌาย์และอาจารย์พอสรุปได้^{๕๐}

๑. เอาใจใส่ในธุระและปรนนิบัติรับใช้ทุกอย่าง
๒. หวังที่จะศึกษาหาความรู้จากท่านอยู่เสมอ
๓. ระงับหรือป้องกันความเสื่อมเสียที่จะเกิดกับท่าน
๔. รักษาหัวใจไม่ทำให้ท่านผิดหวังหรือเสียใจ
๕. เคารพและให้เกียรติยกย่องท่านเสมอ
๖. ไปไหนบอกลา ไม่เที่ยวตามอำเภอใจ
๗. เมื่อคราวอาพาธเอาใจใส่พยาบาลไม่ทอดทิ้ง

หลักการข้างต้นเป็นเรื่องการทำหน้าที่ของลูกศิษย์ต่อพระอุปัชฌาย์และอาจารย์เป็นเรื่องที่ส่งเสริมการมีจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติต่อพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ของลูกศิษย์ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเกื้อกูลกันและกันของพระสงฆ์ซึ่งบางครั้งมีภิกษุประพฤติไม่เหมาะสม พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติข้อห้ามหรือข้อปฏิบัติขึ้นเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่พระพุทธรองค์ได้ทรงบัญญัติอุปัชฌาย์วัตรว่าด้วยข้อปฏิบัติต่อกันระหว่างสัทธินิหาริกกับพระอุปัชฌาย์และอาจารย์วัตรว่าด้วยข้อปฏิบัติต่อกันระหว่างอันตวาสีกกับอาจารย์ ดังนั้น ลูกศิษย์พึงเอาใจใส่ปรนนิบัติรับใช้ คอยศึกษาเล่าเรียนจากท่าน ขวนขวาย ป้องกัน หรือระงับความเสื่อมเสียเช่นความคิดจะสึก ความเห็นผิด เป็นต้น โดยรู้จักรักษาหัวใจของท่าน มีความเคารพพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ จะไปไหนก็ควรบอกลา โดยไม่เที่ยวตามอำเภอใจ และเอาใจใส่พยาบาลเมื่อพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ไม่สบาย นอกจากนี้แล้วลูกศิษย์จะต้องมีความรักและมีความเลื่อมใส มีความละอาย มีความเคารพและมีความหวังดีต่อพระอุปัชฌาย์และอาจารย์หน้าที่ดังกล่าวทั้งหมดเป็นกิจที่สร้างและส่งเสริมจิตสำนึกที่ดีต่อลูกศิษย์

ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์นายเดชา จารุแพทย์^{๕๑}นายสวัสดิ์ สังขเพศ^{๕๒}และนางสาวสิริพร พระอารักษ์^{๕๓}ซึ่งได้แสดงมุมมองว่า การใช้อุปัชฌาย์วัตรและอาจารย์วัตรสำหรับการมีสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อพระอุปัชฌาย์และอาจารย์เป็นการฝึกหัดอบรมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ดงามต่อ

^{๕๐} วิ.ม.(ไทย) ๔/๖๖/๕๙.

^{๕๑} สัมภาษณ์นายเดชา จารุแพทย์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ สังขเพศ สมาชิกสภาเทศบาลขามใหญ่ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๐

^{๕๓} สัมภาษณ์ นางสาวสิริพร พระอารักษ์ บ้านขามใหญ่ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒ มกราคม ๒๕๖๐.

ลูกศิษย์ ทำให้ลูกศิษย์ปรนนิบัติรับใช้และรู้จักอุปถัมภ์บำรุงต่อพระอุปฌาย์และอาจารย์ด้วยการปรนนิบัติรับใช้ท่านให้ได้รับความสะดวกและมีความสุขสบาย สามารถดำเนินชีวิตกระทำกิจได้ราบรื่น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในขณะเดียวกันก็ทำให้ลูกศิษย์มีความประพฤติทางกายและวาจามีความเรียบร้อยดีงามเป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ร่วมกัน

จากความเห็นของพระอธิการทองใบ ดิกขญาโณข้างต้น ผู้ศึกษามองว่า การเข้าไปปรนนิบัติรับใช้ อุปถัมภ์บำรุงให้ผู้ที่เราเข้าไปปรนนิบัติรับใช้ให้ได้รับความสะดวกและความสบาย เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีที่ลูกศิษย์ควรปฏิบัติต่อพระอุปฌาย์และอาจารย์ เป็นวัตรที่พระสงฆ์ที่เข้ามาบรรพชาหรืออุปสมบทในพระพุทธศาสนาแล้วพึงปฏิบัติต่อกันด้วยความหวังดีแสดงออกถึงความกตัญญู พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติอุปฌายวัตร คือ ธรรมเนียมหรือข้อปฏิบัติที่สหวิหาริกพึงกระทำหน้าที่ต่อพระอุปฌาย์โดยย่อคือ เอาใจใส่ ปรนนิบัติรับใช้ คอยศึกษาเล่าเรียนจากท่าน ขวนขวาย ป้องกันหรือระงับความเสื่อมเสียที่เกิดขึ้นแล้วหรือป้องกันความเสื่อมเสียที่จะเกิดขึ้น เช่น ความคิดจะสึก ความเห็นผิด เป็นต้น รักษาน้ำใจของท่านมีความเคารพ จะไปไหนบอกกล่าวไม่เที่ยวตามอำเภอใจและเอาใจใส่พยาบาลเมื่อท่านอาพาธ และอาจริยวัตร คือ กิจอันที่อันเตวาสิกควรประพฤติปฏิบัติต่ออาจารย์ เช่นเดียวกับหลักที่สหวิหาริกพึงปฏิบัติต่อพระอุปฌาย์เพื่อเป็นกรอบให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้องมีความเอื้อเฟื้อกันและกัน

จากที่กล่าวข้างต้นทำให้สรุปความได้ว่า ลูกศิษย์ที่มีจิตสำนึกที่ดีควรปฏิบัติต่ออุปฌาย์และอาจารย์ด้วยการเอาใจใส่ในการทำหน้าที่ผู้อุปฐากท่านด้วยการถวายน้ำบ้วนปาก น้ำล้างหน้า และไม้สัฟน์ มีความปรารถนาที่จะให้ท่านสั่งสอน ขวนขวายป้องกันหรือระงับความเสื่อมเสียที่จะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วแก้ท่าน รักษาน้ำใจท่าน มีความเคารพในท่าน จะไปไหนมาไหนต้องบอกกล่าวท่านก่อน เมื่อท่านอาพาธก็เอาใจใส่พยาบาลท่าน ในส่วนพระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นอุปฌาย์ก็พึงปฏิบัติต่อลูกศิษย์ด้วยการเอาธุระในการศึกษาของสหวิหาริก สงเคราะห์ด้วยบาตรและจีวรตลอดทั้งบริวารอื่นๆ ตามสมควร ขวนขวายป้องกันหรือระงับความเสื่อมเสียที่จะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วแก้สหวิหาริก เมื่อสหวิหาริกอาพาธก็ดูแลรักษาพยาบาล กิจทั้งหมดเป็นการดูแลเอาใจใส่ต่อกันและกันระหว่างพระอุปฌาย์และอาจารย์กับลูกศิษย์ล้วนเป็นการส่งเสริมจิตสำนึกที่ดีด้วย

๔.๕ การประยุกต์ใช้วัตร ๑๔ สำหรับการดูแลและรักษาความสะอาดวัดและสถานที่ต่างๆในวัด

๔.๕.๑ การประยุกต์ใช้เสนาสนะวัตร วัจกุฎีวัตร ชันดาฆรววัตร และคามิกวัตรสำหรับการดูแลและรักษาความสะอาดวัดและสถานที่ต่างๆในวัด

วัดและสถานที่ต่างเป็นสถานที่สำคัญที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนที่จะได้พบกันมาทำบุญด้วยกันด้วยการสร้างบุญสร้างกุศล และยังเป็นการสร้างวัฒนธรรมอันดีงามทางพระพุทธศาสนา ปัญหาที่พบมากในปัจจุบันคือคนที่มาทำบุญที่วัดไม่ดูแลรักษาความสะอาดส่งผลให้เกิดความสกปรกจำนวนคนที่เข้าไปใช้มีมากแต่ไม่มีบุคลากรที่ทำความสะอาดเพียงพอ ผู้คนที่ขาดจิตสำนึก โบสถ์หรือพื้นที่บริเวณรอบๆ กุฏิพระสงฆ์ก็มีใบไม้และขยะอยู่บ้าง เพื่อให้วัดและสถานที่ต่างๆ ภายในวัดมีความสะอาดและเป็นสาเหตุทำให้พุทธศาสนิกชนสนใจในการกระทำความดีได้มีจิตใจที่ดีในการมาทำบุญและเพื่อบำรุงพระพุทธศาสนาและศาสนสถานต่างๆ กิจกรรมการ

ทำความสะอาดวัด ลานวัดและบริเวณต่างๆ โดยรอบบริเวณวัดเพื่อความสะดวกและเป็นที่น่าชื่นชมแก่นักท่องเที่ยวและผู้มากระทำบุญในพระพุทธศาสนา

ประยุกต์ใช้เสนาสนะวัตร วัจกุฎีวัตร ชันตามรวัตร และคามิกวัตรสำหรับการดูแลและรักษาความสะอาดวัดและสถานที่ต่างๆ ในวัดมีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยมีหลักปฏิบัติคือ หากวิหารและบริเวณรอบๆ วิหารนั้นมีความสกปรกพึงทำความสะอาด ต้องขนสิ่งของต่างๆ ออกมาด้วยความระมัดระวัง อย่าให้กระทบขอบประตูและขอบหน้าต่าง เช่น ขนบาตรจีวร เขียงรองเตียง กระโถน พนักพิง พรหมปูพื้น สัทธิวิหาริกจะต้องทำความสะอาดให้เรียบร้อย เมื่อจะลงมือทำความสะอาด ต้องขนของต่างๆ ออกมาด้วยความระมัดระวัง อย่าให้กระทบขอบประตูและขอบหน้าต่าง เช่น ขนบาตรจีวร เขียงรองเตียง กระโถน พนักพิง พรหมปูพื้น วิธีทำความสะอาดนั้น โดยให้กวาดหยากเยื่อ จากเพดานลงมาก่อน เช็ดกรอบหน้าต่าง มุมห้องถ้าฝาและพื้นชั้นรากก็ต้องทาน้ำมัน หรือถ้าเป็นฝาและพื้นธรรมดาไม่ได้ทาสี ก็ใช้น้ำพรมเช็ดถูให้แห้ง กวาดให้สะอาดอย่าให้มีฝุ่นละอองต่างๆ เมื่อทำความสะอาดแล้วก็เก็บเข้าไว้ตามที่เดิมของบางอย่างต้องผึ่งแดดไว้ก่อน เช่น พูก หมอน ผ้าปูนั่ง ผ้าปูนอน การปิดเปิดหน้าต่างวิหารจะต้องดูทิศทางลมและฤดูด้วย เช่น ถ้าลมเจือฝุ่นละอองพัดมาทางทิศตะวันออก ก็ปิดหน้าต่างทางทิศตะวันออก ถ้าฤดูหนาวก็เปิดหน้าต่างกลางวันปิดกลางคืน ฤดูร้อนเปิดหน้าต่างกลางวันเปิดกลางคืนนอกจากทำความสะอาดวิหารแล้ว ต้องดูบริเวณ ชุม โรงฉัน โรงไฟ วัจกุฎี ต้องทำให้สะอาด พร้อมจัดเตรียมน้ำใช้ให้เต็มตุ่มไว้

การดูแลและรักษาความสะอาดเสนาสนะตลอดจนสถานที่ต่างๆภายในวัดนั้นเป็นการพัฒนาสภาพวัดให้เกิดศรัทธาทางรูปธรรม ซึ่งได้แก่ เสนาสนะ วิหาร ลานวัด เจดีย์ เป็น อยู่เป็นหมวดหมู่สวยงามและไม่ใหญ่โตเกินความจำเป็นแห่งประโยชน์ใช้สอยและสภาพแวดล้อมของวัดและชุมชน บริเวณวัดสะอาดร่มรื่นตกแต่งด้วยไม้ยืนต้นไม้ดอกไม้ประดับอย่างเหมาะสม อาณาเขตของวัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ การก่อสร้างเสนาสนะและสถานที่ต่างๆ ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนผังโครงการของวัดที่จัดทำไว้ ทั้งหมดเป็นการดูแลและรักษาวัดและเสนาสนะต่างๆ ในวัด เป็นการสร้างและปลูกจิตสำนึกพระภิกษุสงฆ์ในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์ดังกล่าวแล้ว วัดจะได้ชื่อว่าได้ดำรงรักษาไว้ซึ่งเนื้อหาสาระสำคัญของความเป็นอยู่อย่างแท้จริง ได้แก่ สะอาด สงบ และสว่าง ร่มเย็น สร้างความรู้สึกเป็นที่ประทับใจแก่พุทธศาสนิกชน

ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์นายธงชัย วงศ์กาศ ^{๔๔}พระครูภากรธรรมกิจ^{๔๕}และนายธีรยุทธ ธรรมสาร ^{๔๖} ถึงการใช้เสนาสนะวัตร วัจกุฎีวัตร และคามิกวัตร ซึ่งได้แสดงความเห็นว่า สำหรับพระสงฆ์ผู้จะเดินทางไปที่อื่นนั้นมีความรับผิดชอบหน้าที่คือ ก่อนออกเดินทางให้เก็บเครื่องใช้เสนาสนะก่อนให้เรียบร้อย เช่น เตียง เก้าอี้ เสื่อ หมอน ผ้าห่ม และเครื่องเสนาสนะต่างๆ ไว้ให้ดี ปิดประตู ปิดหน้าต่าง เก็บกวาดเช็ด ถูเสนาสนะให้สะอาด ทำความสะอาดวัจกุฎี แล้วจึงเข้าไปฝากหรือบอกคืนเสนาสนะให้ภิกษุสามเณร อุบาสก หรือคนของวัด (เป็นการบอกลา) ช่วยดูแลแล้วจึงมอบหมายเสนาสนะถ้าภิกษุไม่มี ให้มอบหมายสามเณร ถ้าสามเณรไม่มี ให้มอบหมายคนวัด ถ้าคนวัด

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายธงชัย วงศ์กาศ สมาชิกสภาเทศบาลฯใหญ่ ๕ มกราคม ๒๕๖๐

^{๔๕} สัมภาษณ์พระครูภากรธรรมกิจ, เจ้าอาวาสวัดป่าขามใหญ่,ตำบลขามใหญ่ อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี, ๒ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นายธีรยุทธ ธรรมสาร สมาชิกสภาเทศบาลฯใหญ่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๐

ไม่มีให้มอบหมายอุบาสก แล้วจึงหลักไปถ้ำวิหารฝนร่ำ ถ้าอุตสาหะอยู่ ให้มุ่งหรือทำความชวนชวายเป็นจะมุงวิหารได้อย่างไร ถ้าได้ตามความชวนชวายเป็นอย่างนี้ นั่นเป็นความดี ถ้าไม่ได้ ที่ใดฝนไม่ร่ำ ปิดประตูหน้าต่างแล้วจึงหลักไปถ้ำวิหารฝนร่ำทุกแห่ง ถ้าอุตสาหะอยู่ให้ชนเครื่องเสนาสนะเข้าบ้าน ทำความชวนชวายเป็น จะชนเครื่องเสนาสนะเข้าบ้านอย่างไร ถ้าได้ตามความชวนชวายเป็นอย่างนี้ นั่นเป็นความดี ถ้าไม่ได้ พึงยกเตียงขึ้นวาง นี่เป็นวัตรของผู้ที่เตรียมจะไป ซึ่งพระสงฆ์ผู้เตรียมจะไปควรประพฤติให้เรียบร้อย ทั้งหมดเป็นการดูแลและรักษาความสะอาดวัดและเสนาสนะต่างๆให้เป็นน่าชื่นชมแก่ผู้มาทำบุญในพระพุทธศาสนา

จากความเห็นของพระครูปภากรธรรมกิจ และนายแสนพล บุญสมยาข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า ข้อปฏิบัติของพระภิกษุผู้เตรียมจะออกเดินทางจะต้องปฏิบัติโดยพระภิกษุนั้น พึงเก็บเครื่องใช้ไม้เครื่องใช้ดิน ปิดประตูหน้าต่าง บอكمอบหมายเสนาสนะแล้วจึงพากันจากไป ถ้าไม่มีภิกษุพึงบอกสามเณร ถ้าไม่มีสามเณรพึงบอกคนวัด ถ้าไม่มีคนวัดพึงบอกแก่อุบาสก ถ้าไม่มีใครเลยพึงทำทุกอย่างให้เรียบร้อยแล้วจึงจากไปโดยที่ผู้ที่เตรียมจะไปควรเก็บเครื่องใช้เสนาสนะให้เรียบร้อยปิดประตูปิดหน้าต่างเก็บกวาดเช็ดถูทำความสะอาดเสนาสนะวัจกุฏิมอบเสนาสนะให้พระสงฆ์หรือสามเณร อุบาสก - อุบาสิกกา และคนวัดทั้งหมดเป็นหน้าที่ของพระภิกษุผู้จะจากไปควรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

จะเห็นว่า การใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการดูแลและรักษาความสะอาดวัดและสถานที่ต่างๆ ภายในวัดโดยใช้เสนาสนะวัตร วัจกุฏิวัตร ชันดาหวัตร และคามิกวัตรเป็นข้อวัตรเหมาะสำหรับการดูแลและรักษาความสะอาดวัดและสถานที่ต่างๆ ในวัดได้เป็นอย่างดี เพราะวัดและสถานที่ต่างๆ เป็นสถานที่สำคัญที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย และยังเป็นศูนย์รวมของพุทธศาสนิกชนผู้สนใจในการทำความดีได้มีจิตใจที่ดีในการมาทำบุญเพื่อบำรุงพระพุทธศาสนา และศาสนสถานต่างๆ ได้มีโอกาสพบกันและร่วมทำบุญด้วยกันรวมสร้างบุญและกุศลตลอดจนสร้างวัฒนธรรมอันดีงาม ดังนั้น การทำความสะอาดวัด ลานวัด และบริเวณต่างๆ โดยรอบทำให้มีความสะอาดและเป็นที่น่าชื่นชมแก่พุทธศาสนิกชนผู้มากระทำความบุญตามหลักของพระพุทธศาสนา

๔.๖ สรุปการประยุกต์ใช้ข้อวัตร ๑๔ ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

สำหรับการประยุกต์ใช้ข้อวัตร ๑๔ ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบันพบว่า ข้อวัตร ๑๔ สำหรับการบริโภคปัจจัย ๔ ตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นการบริโภคที่ประกอบด้วยสติและปัญญาเป็นเหตุผลสำคัญในการบริโภคทำให้พระสงฆ์ดำรงชีวิตที่ดีงาม โดยพระภิกษุสงฆ์ต้องพิจารณาการบริโภคปัจจัย ๔ เพียงเพื่อให้เกิดการบริโภคตรงตามเป้าหมายที่แท้จริงเช่น การบริโภคเครื่องนุ่งห่มก็ใช้สอยเพื่อปกปิดร่างกายไม่ใช่เพื่อตกแต่งเป็นเครื่องประดับ การบริโภคอาหารก็รู้ว่าบริโภคเพื่อยังอัตภาพร่างกายให้ดำรงอยู่ได้ บรรเทาความหิวเก่า ป้องกันความหิวใหม่เพื่อที่จะได้มีกำลังในการสร้างคุณความดี การบริโภคที่อยู่อาศัยใช้สอยเพื่อบำบัดความหนาวความร้อนและป้องกันอันตรายจากสัตว์และฤดูกาล ส่วนยารักษาโรคก็ใช้เพียงเพื่อบำบัดเวทนาอาพาธต่างๆ การบริโภคใช้สอยปัจจัย ๔ ต้องพิจารณาให้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์จึงจะได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

ข้อวัตร ๑๔ ยังเป็นหลักการที่เสริมสร้างมารยาททางสังคมและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีงาม โดยมีอาคันตุกวัตรและอาวาสกวัตรเป็นสิ่งที่พระภิกษุดำรงอยู่ในสถานภาพเช่นใดพึงแสดงบทบาทให้เหมาะสมกับสถานภาพนั้นที่สำคัญคือข้อปฏิบัติทั้งหมดนั้นเป็นส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องกัน ตระหนักว่าควร

ปฏิบัติต่อกันเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ที่สำคัญของวัตรหรือข้อปฏิบัติต่อกันในพระพุทธศาสนาไม่มีลักษณะเป็นการเรียกร้องเอาจากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอย่างเดี่ยว แต่เป็นไปในลักษณะที่มีความปรารถนาดีต่อกัน และตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเมตตากรุณาต่อกันและกัน เป็นผู้หนักในปฏิสันถาร แสดงความนับถือต่ออาคันตุกะทำปฏิสันถารโดยธรรมถ้าอาคันตุกะมาเพื่ออยู่ด้วย ควรเอื้อเฟื้อด้วยการแสดงเสนาสนะให้ตามสมควร ข้อปฏิบัติดังกล่าวเป็นหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติให้ภิกษุที่เป็นเจ้าถิ่นทั้งหลายพึงปฏิบัติให้เรียบร้อยในอาคันตุกะที่มาสู่อารามของตนนั้น นอกจากนี้ข้อวัตร ๑๔ ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา โดยใช้หลัก ปิณฑาจาริกวัตร ภัตตคควัตร และภัตตานโมทนาวัตร การบิณฑบาตและมารยาทในโรงฉันตลอดจนการอนุโมทนาของพระภิกษุสงฆ์ในเบื้องต้นของความมั่นคงของพระพุทธศาสนานั้น พระภิกษุสงฆ์จำต้องแต่งกายให้เรียบร้อย ให้มีความเหมาะสมกับสมณสาธูปดำรงชีวิตตามพระธรรมวินัยเป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรงและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และยังช่วยป้องกันมิให้จิตใจเฝือกระทำความชั่ว เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการแสดงธรรมโปรดชาวบ้านและการแสดงลักษณะกิริยาอาการเวลาออกเดินบิณฑบาตอันเป็นการบ่งบอกถึงความเป็นผู้สงบมีความเยือกเย็นอันเป็นรูปแบบวิถีแห่งการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเสริมความมั่นคงพระพุทธศาสนาโดยแท้

อย่างไรก็ตามข้อวัตร ๑๔ ยังเป็นข้อปฏิบัติสำหรับสร้างความเป็นศาสนทายาทดีตามหลักพระพุทธศาสนาโดยมีอุปัชฌาย์วัตร อาจริยวัตร สัททวิหาริกวัตร และอันเตवासิกวัตรซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ และศิษย์ โดยศิษย์ควรปฏิบัติต่ออุปัชฌาย์ด้วยการเอาใจใส่ในการทำหน้าที่ผู้อุปฐากท่าน เช่น ถวายน้ำบัวนปาก น้ำล้างหน้า และไม้สัพน มีความปรารถนาที่จะให้ท่านสั่งสอน ขวนขวายป้องกันหรือระงับความเสื่อมเสียที่จะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วแก้ท่านรักษาน้ำใจท่าน มีความเคารพในท่าน จะไปไหนมาไหนต้องบอกลาท่านก่อน เมื่อท่านอาพาธก็เอาใจใส่พยาบาลท่าน ส่วนผู้เป็นพระอุปัชฌาย์และอาจารย์พึงปฏิบัติต่อศิษย์ด้วยการเอาธุระในการศึกษา สงเคราะห์ด้วยบาตรและจีวรตลอดจนทั้งบริวารอื่นๆ ตามสมควร ขวนขวายป้องกันหรือระงับความเสื่อมเสียที่จะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วแก้ศิษย์ เมื่อศิษย์ไม่สบายก็ดูแลรักษาพยาบาล เป็นการดูแลเอาใจใส่ต่อกันและกันพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้พระสงฆ์พึงปฏิบัติต่อกันตามฐานะของแต่ละบุคคล ทั้งเป็นหลักการสร้างความเป็นศาสนทายาทดีตามหลักพระพุทธศาสนา จะเห็นว่าการใช้ข้อวัตร ๑๔ สำหรับดูแลและรักษาความสะอาดวัดและสถานที่ต่างๆภายในวัดโดยใช้เสนาสนะวัตร วัจกุฎีวัตร ชันตามขวัตร และคามิกวัตรต่างๆ เป็นข้อวัตรเหมาะสำหรับการดูแลและรักษาความสะอาดวัดและสถานที่ต่างๆในวัดได้เป็นอย่างดี เพราะวัดและสถานที่ต่างเป็นสถานที่สำคัญที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย และยังเป็นศูนย์รวมของพุทธศาสนิกชนผู้สนใจในการกระทำความดี ได้มีจิตใจที่ดีในการมาทำบุญเพื่อบำรุงพระพุทธศาสนาและศาสนสถานต่างๆ ได้มีโอกาสพบกันและร่วมทำบุญด้วยกันรวมสร้างบุญและกุศล สร้างวัฒนธรรมอันดีงาม ดังนั้น การทำความสะอาดวัด ลานวัด และบริเวณต่างๆ โดยรอบทำให้มีความสะอาดและเป็นที่น่าชื่นชมแก่พุทธศาสนิกชนผู้มากระทำบุญตามหลักของพระพุทธศาสนา